

nota quantū cum sedulitate debeas cœlestem divinam gratiam pluviam recipere eique cooperari. Anima tua ager Dei est; Evangelium, verbum Dei, semen est quod Deus in animā tuā velut in agro suo disseminavit; gratia per sacramenta tibi tam sœpè collata, ros est et pluvia cœlestis, quā Deus agrum suum, animam tuam, verbo fotam irrigat. Tuum est hanc pluviam recipere, combibere, cavere ne defluat; ei consentire, cooperari, curare ut ex eā et per eam germinet et adolescant semina pietatis in te indita, fructusque producant Deo gratos. Hoc si facias, à Deo benediceris: sin autem anima tua, hâc rejectā pluviam cœlesti, et suffocato pietatis semine, spinas proferat et tribulos, maledictionis proxima est, et incendio statim deputanda, nisi citò emendaveris. Non sunt hæ minæ Pauli, non sunt verba hominis; sunt Spiritus sancti, sunt Christi, qui in ipso loquitur, ait D. Chrysostomus. Itaque seriò attende tibi, et vide an pietatis fructus producas, an spinas; time et cura ne germinet spinæ. Semper libimus, addit Chrysostomus, semper audimus, sed humorem statim perdimus: propterea oriente sole spinas perducimus. O Deus misericors! da ut anima mea, tuo sanguine tam sœpè irrigata, sit à spinis munda, et fructus tuā gratiā pariat tibi gratos.

4° Ex v. 17 disce cum gaudio, et nota quòd promissio Dei facta Abraham sub juramento, spectet ad nos Christianos, ut firmior sit spes nostra. Deus nobis spirituales et æternam in Christo et per Christum benedictionem promisit; Deus, veritas ipsa, hanc suam promissionem juramento firmavit. O nos beatos! quorum causā Deus jurat; sed ô miseros! si nec juranti Deo credimus. Itaque crede, credens spera firmiter. Promissio Dei infallibilis est, ubi impleta est conditio sub quā promisit: juramentum Dei immutabile est, Deus mentiri non potest; his itaque duobus immobilibus innixus, spera immutabiliter, semper spera, dic cum beato Job: *Etiamsi me occiderit, sperabo in eum.* Hæc spes sit anchora, ipsi Deo, imò Dei ipsius cordi infixa, cor tuum inter undas et scelli tempestates firmum tenens; at sic firmum et stabile, ut directè et continuè ad cor Dei, portum æternæ felicitatis perducatur. Hæc spei praxis omnibus quidem Christianis convenit, qui in bapti-

CAPUT VII.

1. Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abraham regresso à cœde regum, et benedixit ei:
2. Cui et decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex justitiæ; deinde autem et rex Salem, quod et rex pacis:
3. Sine patre, sine matre, sine genealogiâ, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.
4. Intuemini autem quantum sit hic, cui et decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.
5. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere à populo secundum

smate seculo renuntiantes per affectum, confugerunt ad tenendam propositam fidem; specialitèr convenit omnibus religiosis, qui de facto per votum paupertatis omnia relinquentes, ad propositam spem confugerunt; at specialitèr convenit alumno D. Francisci, qui per strictissimam paupertatis votum, omnibus omnino bonis, et in communi, et in particulari, renuntians, confugit ad tenendam propositam spem. Itaque inter hujus seculi fluctus et tempestates, te ab omnibus omnino creatis bonis separatam, et soli Deo, omnium honorum fonti, per spem unitum respiciens, dic cum beatissimè: *Mihi adhaerere Deo bonum est, et ponere in Domino Deo spem meam.* Omnia quippe creata, instar aquæ, fluxa sunt, tu Deus solus stas et perstas immobilis; omnia creata propriè nihil sunt, tu solus es, solus à te, solus omne ens, solus propter te; *Deus itaque cordis mei* (rupes cordis mei, Hebraicè, ait Fromondus), *et pars mea Deus in æternum.*

5° Ex v. 20 collige et nota duo quæ hanc spem nostram in promissione et juramento Dei fundant ac nutunt et excitant: Jesus Christus, in quo nos Deus benedixit omni benedictione spirituali, in cœlestem gloriam prior introivit, ut noster præcursor et noster Pontifex. Introivit, ecce non tantummodo promissum, sed et exemplar. Introivit pro nobis; sicut propter nos factus est homo, sicut propter nos mortuus est, ita et propter nos resurrexit, ascendit, et introivit in cœlum. Ut præcursor, locum nobis paraturus; citò nos quoque adventuros, ascensus significaturus. Non est multum interstitium inter præcursorem et eos qui sequuntur; alioqui non esset præcursor, ait D. Chrysostomus; necesse est ergo ut nos quoque sequamur et ascensum consequamur, Theodoretus. Ut Pontifex noster, Patrem pro nobis rogaturus. Sicut pontifex semel in anno in Sanctum sanctorum ingrediebatur ut pro populo interpellaret, ita Christus, Pontifex æternus, introivit in cœlum, Patri suo mortem suam, semel obitum, perpetuò oblaturus ac representaturus, ut nos reconciliat, nobisque omnia auxilia ad secum ascendendum in cœlum necessaria impetret ac submittat. Quis Christianus non speret?

CHAPITRE VII.

1. Car ce Melchisedech, roi de Salem, prêtre du Dieu très-haut qui vint au-devant d'Abraham lorsqu'il retournaît de la débaite des rois, et qui le bénit,
2. Auquel aussi Abraham donna la dime de tout; ce Melchisedech qui s'appelle, selon l'interprétation de son nom, premièrement roi de justice, puis roi de Salem, c'est-à-dire, roi de paix,
3. Sans père, sans mère, sans généalogie; qui n'a ni commencement, ni fin de sa vie, étant ainsi l'Image du Fils de Dieu, demeure prêtre pour toujours.
4. Considérez donc combien grand il doit être, puisque le patriarche même Abraham lui donna la dime de ses dépouilles.
5. Il est vrai que ceux qui, étant de la race de Lévi, entrent dans le sacerdoce, ont droit, selon la loi, de prendre la dime du peuple, c'est-à-dire, de leurs

dum legem, id est, à fratribus suis: quamquam et ipsi exierint de lumbis Abraham.

6. Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc qui habebat reprobationis benedixit.

7. Sine ullâ autem contradictione, quod minus est à meliore benedictur.

8. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt; ibi autem testatur, quia vivit.

9. Et (ut ita dictum sit) per Abraham et Levi, qui decimas accepit, decimatus est.

10. Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech.

11. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat (populum enim sub ipso legem accepit), quid adhuc necessarium fuit, secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dicit?

12. Translate enim sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat.

13. In quo enim hæc dicuntur, de aliâ tribu est, de qua nullus altari præsto fuit.

14. Manifestum est enim quòd ex Judâ ortus sit Dominus noster; in quâ tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est.

15. Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exurgat alius sacerdos.

16. Qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vite insolubilis.

17. Contestatur enim: Quoniam tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

18. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, et inutilitatem;

19. Nihil enim ad perfectum adduxit lex; introductio verò melioris spei, per quam proximamus ad Deum.

20. Et quantum est non sine jurejurando (alii quidem sine jurejurando sacerdotes facti sunt:

21. Hic autem cum jurejurando, per eum qui dixit ad illum: Juravit Dominus, et non poenitebit eum: Tu es sacerdos in æternum);

22. In tantum melioris Testamenti sponsor factus est Jesus.

23. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quòd morte prohiberentur permanere:

24. Hic autem eò quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.

25. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsam ad Deum; semper vivens ad interpellandum pro nobis.

26. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus et excelsois cœlis factus:

27. Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel, seipsum offerendo.

28. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes; sermo autem jurjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

frères, quoique ceux-ci soient sortis d'Abraham aussi bien qu'eux.

6. Mais celui qui n'a point de place dans leur généalogie a pris la dime d'Abraham, et a béni celui à qui les promesses ont été faites.

7. Or, il est sans doute que celui qui reçoit la bénédiction est inférieur à celui qui la donne.

8. Aussi dans la loi, ceux qui reçoivent la dime sont des hommes mortels; mais celui qui la reçoit ici n'est représenté que comme vivant.

9. Et de plus, Lévi, qui reçoit la dime des autres, l'a payée lui-même, pour le dire ainsi, dans la personne d'Abraham;

10. Puisqu'il était encore dans Abraham son aïeul, lorsque Melchisedech vint au-devant de ce patriarche.

11. Car si le sacerdoce de Lévi, sous lequel le peuple a reçu la loi, avait pu rendre les hommes justes et parfaits, qu'était-il besoin qu'il se levât un autre prêtre, qui fût appelé prêtre selon l'ordre de Melchisedech, et non pas selon l'ordre d'Aaron?

12. Car le sacerdoce étant changé, il faut nécessairement que la loi aussi soit changée.

13. Car celui dont ces choses ont été prédites est d'une autre tribu, dont nul n'a jamais servi à l'autel;

14. Puisqu'il est certain que Notre-Seigneur est sorti de Juda, qui est une tribu à laquelle Moïse n'a jamais attribué le sacerdoce.

15. Et ceci paraît encore plus clairement, en ce qu'il s'éleva un autre prêtre selon l'ordre de Melchisedech.

16. Qui n'est point établi par la loi d'une succession charnelle, mais par la puissance de sa vie immortelle.

17. Ainsi que l'Écriture le déclare par ces mots: Vous êtes le prêtre éternel selon l'ordre de Melchisedech.

18. Ainsi la première loi est abolie, à cause de sa faiblesse et de son inutilité;

19. Parce que la loi n'a rien conduit à la perfection. Mais aussi une meilleure espérance, par laquelle nous nous approchons de Dieu, a été substituée en sa place.

20. Et de plus, ce sacerdoce n'a pas été établi sans serment; car au lieu que les autres prêtres ont été établis sans serment,

21. Celui-ci l'a été avec serment, Dieu lui ayant dit: Le Seigneur a juré, et son serment demeure invariable: Vous êtes le prêtre éternel.

22. Tant il est vrai que l'alliance dont Jésus est médiateur est plus parfaite que la première.

23. Aussi y a-t-il eu autrefois successivement plusieurs prêtres, parce que la mort les empêchait de l'être toujours;

24. Mais comme celui-ci demeure éternellement, il possède un sacerdoce qui est éternel.

25. C'est pourquoi il peut toujours sauver ceux qui s'approchent de Dieu par son entremise, étant toujours vivant pour intercéder pour nous.

26. Car il était convenable que nous eussions un pontife comme celui-ci, saint, innocent, sans tache, séparé des pécheurs, et plus élevé que les cieux;

27. Qui ne fût point obligé, comme les autres pontifes, d'offrir tous les jours des victimes, premièrement pour ses propres péchés, et ensuite pour ceux du peuple, l'ayant fait une fois en s'offrant soi-même.

28. Car la loi établit pour pontifes des hommes pleins de faiblesses; mais la parole de Dieu, confirmée par le serment qu'il a fait depuis la loi, établit pour pontife le Fils, qui est saint et parfait pour jamais.

ANALYSIS.

Aggreditur Apostolus grandem de sublimi Christi sacerdotio sermonem, promissum cap. 5, v. 11, ad quem ab eo loco, mentes Hebræorum preparavit, et ad quem transitum sibi fecit ultimo versu cap. 6. Et quia Christus sacerdos est secundum ordinem Melchisedech, hinc primo versu historiam Melchisedech brevitè exponit ex Genesi.

Secundo et tertio versu illum Christo mysticè sic applicat, ut ostendat omnia in Melchisedech fuisse Christi figuram; et nomen, et civitas, et status, et generatio, et duratio fuerunt Christi et ejus sacerdotii prophetica.

A quarto versu ad undecimum, duo præcipua nobis exhibet consideranda, quæ manifestè probant Melchisedech figuram Christi, super Abraham, et consequenter super Levi et Leviticis sacerdotes, Abraham posteris, excellentissimum. Primum, quod Abraham habens, et nullâ lege coactus, Melchisedech, Christum representantem, decimas dedit pro se, et pro totâ suâ prosapia, et consequenter pro Levi, tunc in Abraham incluso; hæcque decimarum pensio Melchisedechum et consequenter Christum agnovit et professus est Abraham se et suis omnibus posteris sacerdotem et præstantiorem. Secundum, quod Melchisedech, ut Christi figura, ipsum Abraham, patrem patrum, Deo charissimum, cui Deus tot eximia bona promiserat, benedixit, tanquam se minorem. Ex his duobus benè consideratis, colligite quantum et qualis fuerit Melchisedech, aut potius Christus à Melchisedecho representatus; et hinc

PARAPHRASIS.

1. Hoc tandem Christi sacerdotium secundum ordinem Melchisedech aggredior explicare vobis; ac primò Melchisedech historiam brevitè refero. Hic igitur Melchisedech rex erat civitatis dicte Salem, pontifex Dei summi, qui Abrahamo à cæle regum revertenti obviam venit in signum amicitie, eique more sacerdotum benedixit.

2. Cui etiam Abraham de omni prædâ suâ decimas dedit. (Allegoriam nunc intelligite, et in Melchisedech Christum agnoscite.)

Primò Melchisedech idem est, juxta nominis etymon, ac rex justitiæ (quod Christo perfectè convenit; ipse enim regnum justitiæ statuit), deinde rex est Salem, seu rex pacis: Christus rex est pacificus.

3. Tertio dicitur sine patre, sine matre: Christus patrem in terris non habet, nec matrem in cælis; quarto, sine genealogiâ dicitur: Christi autem generationem quis enarrabit? quinto, dicitur neque initium dierum, neque finem vite habens: Christus nec esse coepit, nec esse desinet; Melchisedech ergo in his omnibus Filii Dei gestavit similitudinem; at præsertim æternum illius representavit sacerdotium, in hoc, quod in Scripturis sacerdotium Melchisedech exhibetur quæ perpetuum.

4. Nunc autem attendite, et expendite quantum fuerit hic Christi typus, cui ipse Abraham, tantus patriarcha, gloriosus et victor rediens, decimas dedit ex optimis quibusque spoliis.

agnoscite quam præstantius sit Melchisedechi quæ Christi sacerdotium Leviticis.

A v. 11 ad 18, probat per Christum, sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, Leviticum sacerdotium et legem Mosaicam, quæ hinc sacerdotio annexa est, fuisse abrogata. Individua est sacerdotii Levitici et legis Mosaicæ concordia; ablato itaque hoc sacerdotio, et in excellentius translato, et lex ipsa cessat, et in meliorem translata fuit: ablato autem sacerdotio à Levi probat Apostolus ex mutatione tribus, v. 14, ex mutatione ordinis, v. 15, ex mutatione ordinationis, v. 16.

V. 18 et 19, hujus translationis præfert rationes: Lex et sacerdotium antiqua abrogata sunt, quia ad salvandum infirma; nova lex et Christi sacerdotium introducta, quia ad salutem potentissima, et nos ad Deum approximantia.

V. 20, 21, 22, aliam, novi sacerdotii novique Testamenti præcellentiam assignat ex juramento quo Deus illorum perpetuitatem affirmat.

V. 23, 24, aliam dat ex immortalitate Christi, sempiternam illè sacerdotium habentis, et consequenter fideles perfectè salutare semper potentis.

V. 26, 27, 28, hujus novi sacerdotii describit qualitates, quibus ceteros omnes longè præcellit. Ipse solus, quia ex omni parte perfectus et nullam habet peccatum, reconciliatione non indiget, sed uno sui sacrificio omnia totius mundi expiavit peccata.

5. Equidem Aaronici sacerdotes, ex decreto legis, jus habent decimas sumendi à suis popularibus, id est, à suis fratribus, Abraham posteris, sicut et ipsi filii sunt Abraham; et lex populo præcipit decimas sacerdotibus dare.

6. Verùm Melchisedech, alienus à genere Judaico, ab Abrahamo decimas accepit; et Abrahamus, gentis nostræ pater, nullâ lege jussus, decimas ei lubens dedit; insuper et Melchisedech Abrahamum, tantum et talem patriarcham, in quo, juxta Dei promissum, gentes erant benedicendæ, benedixit velut se minorem.

7. Extra controversiam enim est quod qui minor est ab eo qui præstantior est ipso benedicatur.

8. Et quidem juxta legem Leviticam, decimas accipiunt sacerdotes mortales: in Genesi autem is decimas accipit, de quo testatum est quod vivat, et velut immortalis exhibetur, et perpetuo fungitur sacerdotio.

9. Quin, ut ita dicam, ipse Levi, qui nunc decimas accipit, tunc in Abrahamo, patre suo, decimas obtulit Melchisedech.

10. Levi enim, cum totâ tribu suâ, adhuc erat in lumbis patris sui; et per eum decimas pendebat oblatas, hæcque decimarum pensio, Melchisedechi Christi figuram, se et suis superiorem agnoscebat.

11. Quod si perfectum erat sacerdotium Leviticum, vique perficiendi seu justificandi habebat

(tempore enim hujus sacerdotii lex populo data est), quod opus erat præterea alium exoriri sacerdotem, qui non secundum ordinem Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech diceretur?

12. Etenim cum individua sit sacerdotii Levitici et legis Mosaicæ societas, translato sacerdotio à Levi, necesse est ut et legis forma commutetur.

13. (Translatum autem à Levi sacerdotium probat ps. 109.) Is enim de quo loquitur ille psalmus, non est ex tribu Leviticâ, sed ex eâ tribu unde nullus hactenus asiluit altari:

14. Palam enim est quod Dominus noster Jesus Christus ortus sit è tribu Judæ, cui Moyses sacerdotium non attribuit; constat ergo de tribu in tribum translatum esse sacerdotium.

15. Et hoc evidentius adhuc apparet, ex eo quod alius exurgat novus sacerdos, à Deo promissus et datus, secundum ordinem Melchisedech;

16. Qui non secundum legem carnalis successione creatus sit, sed secundum vim vite immortalis; ita ut nec cuiquam successerit, nec successori locum.

17. Juxta Davidicum vaticinium: *Tu es sacerdos in æternum*, etc.

18. Porro rejicitur Aaronicum sacerdotium et lex Mosaicæ, non quod mala sint, sed quia imperfectiora et insufficientia ad justificandos homines:

19. Nullum enim hominem lex potuit ad veram justitiam perducere; sacerdotium verò Christi et lex nova subintroducta sunt, quia sunt ad justificandum potentissima, spemque dant nobis certissimam veræ justitiæ, per quam Deo proximi reddimur et grati.

20. Et in quantum Jesus Christus non sine jurejurando factus est sacerdos (nam Aaronici quidem sine juramento facti sunt sacerdotes,

COMMENTARIA.

VERS. 1. — HIC ENIM MELCHISEDECH...; SYR., porro hic, etc. En grandis ille sermo promissus in capite 5, v. 11, ad cuius intelligentiam Hebræorum mentes multis abhinc acuit Apostolus, et ad quem in ultimo capitis sexti versu commodum sibi transitum fecit: Hic igitur Melchisedech, quem proximè memoravi, et de quo etiam supra.

IIlius historiam brevitè refert ex Genesi: REX SALEM, id est, urbis quæ primò dicta est Salem, id est, pacifica; deinde Jebus, tandem ex utroque nomine, unâ literâ mutata, Jerusalem. Hæc est communior inter veteres et recentiores opinio; non desunt tamen qui, post D. Hieronymum, velint esse alteram Salem, quæ Genes. 53, v. 18, Sichem dicitur.

VERS. 1. — Hic enim Melchisedech, rex Salem. Irenæus, Hippolytus, Pererius, docent Salem hanc esse Jerusalem, unde et Chaldeus, Genes. cap. 11, vertit: Et Melchisedech, rex Jerusalem. Imò Jerusalem conditam esse à Melchisedech tradit Josephus, à quo vocata est Salem; deinde ab alio Jebus; ac denique ex Salem et Jebus dicta est Jerusalem. Congruè enim in Jerusalem rex et sacerdos fuit Melchisedech, ut admiraretur Christum in eadem urbe regnaturum à ligno, et sacrificaturum seipsum in ara crucis pro redemptione totius mundi.

21. Christus verò sacerdos cum juramento constitutus est à Patre, qui, teste David, dixit ad eum: *Tu es sacerdos*, etc., et non solum dixit, sed et juravit, quia ratum et fixum esse decrevit?

22. In tantum idem Jesus Christus nobilioris et præstantioris testamenti mediator institutus est.

23. Et sacerdotis quidem Levitici, etiam summi, plures successivè facti sunt, eò quod non permanent, sed per mortem alter alteri succedebat;

24. Jesus autem eò quod immortalis est, et sacerdos à Patre in æternum constitutus, sacerdotium non transmittit.

25. Unde et eos qui per ipsum accedunt ad Deum potest perfectè salvare, quia semper vivit, perpetuumque sacerdotium exercens semper intercedit pro nobis.

26. (Et sanè in hæc perfectè et cœlesti lege gratiæ) decebat ut talis esset nobis Pontifex, pius et omni justitiâ plenus, absque ullâ malitiâ, nullâ peccati maculâ inquinatus, à peccatorum moribus longè positus, supra omnem creaturam, non tantum humanam, sed et angelicam, sublimatus;

27. Qui non egeret, sicut Mosaici pontifices, quotidie pro peccatis propriis hostias offerre, deinde pro delictis populi: noster enim Pontifex unam semel vicimam obtulit, non pro suis peccatis, quia nullum habuit, sed pro totius mundi peccatis; non peccidem, sed semetipsum.

28. Nam lex Mosaicæ, quia infirma, et imperfecta, sacerdotes constituit infirmos, mortales, ad peccatum pronos: at sermo Dei juratus, qui post legem ore Davidis fuit pronuntiatus, licet æternus, sacerdotem constituit, non hominem quemlibet, sed Filium Dei; non ad breve tempus, sed in æternum; non infirmum, sed ex omni parte perfectum.

morum dicitur. Hujus opinionis sunt D. Anselmus, Gagneus, quam refutant Estius, Cornelius à Lapide. SACERDOS DEI SUMMI, id est, Dei veri et excelsi, non idolorum; itaque Dei veri cultor, licet inter idololatras Chananzos vivens.

QUI OBTULIT ABRAHE REGRESSO, id est, redenti à cæle regum, de quâ Genes. 14, v. 17; Ipsi autem obviam in signum amicitie;

ET BENEDIXIT EI, id est, et Melchisedech, ut Dei summi sacerdos, benedixit Abraham: Vide citatum Genes. locum, ex quo etiam apparet quod et Deo gratias egerit ob victoriam, oblato panis et vini sacrificio.

VERS. 2. — CUI ET DECIMAS OMNIUM DIVISIT...; id

Sacerdos Dei summi, id est, altissimi. Citat verba Genes. 14. Dei altissimi, id est, Deo dicatis et consecratis: quod sacerdoti convenit.

Qui obviam Abraham regresso à cæle regum, et benedixit ei. Abraham reverens à cæle regum rediit ad convalliam Mambre, ubi habitabat; inde autem non longè aberat à Jerusalem, ad quam licet paulò remotiorem ire voluit, tunc ut gratias Deo ageret pro victoria adeptâ, idque Hierosolymæ, ubi colebatur verus Deus, cum in reliqua Chanana colebatur idola; tunc excitatus famâ Melchisedechi, qui erat rex et sacerdos

est, cui Abraham de omni prædâ suâ decimam dedit in honorem summi Dei, cujus sacerdos erat Melchisedech; hocque factus Abraham, qui et ipse Dei sacerdos erat et sæpè ei sacrificaverat, Melchisedechum agnovit sibi superiorem et suum quasi pontificem;

PRIMUM QUIDEM QUI INTERPRETATUR... Hic Apostolus incipit historiam breviter relata mysticè explicare, eamque Christo sic applicare, ut ostendat in Melchisedech omnia fuisse prophetica, et Christi figuras: et nomen proprium, et nomen civitatis, et status, et generatio, et duratio fuere prophetica. Primum, nomen proprium, Melchisedech, cujus etymon, rex justitiæ; melchi enim regem, sedech autem justitiam valet, quod Christo per excellentiam convenit, tum quia in omni rigore justitiæ pro nobis satisfecit, um quia perfectam nobis attulit justitiam;

DEINDE AUTEM ET REX SALEM... Secundò, nomen urbis cujus rex erat Melchisedech; Salem enim significat pacem; Christus autem rex pacificus: Ipse pax nostra; pacificavit ea quæ sunt in cælis, et quæ super terram. Civitas in quâ regnat, seu Ecclesia, civitas est pacis, quam habet cum Deo, et quam querit inter homines. Ecclesia autem triumphans, Jerusalem cælestis, est civitas pacis æternæ. Christus rex justitiæ, et rex pacis, de quo prædictum est in Psal. Orietur in diebus ejus justitiæ et abundantia pacis. Utramque, Christe rex, cordi meo, tibi subditio, impertire.

VERS. 5. — SINE PATRE, SINE MATRE; GRÆC. : πατήρ, μήτηρ. Syr. : Cujus neque pater neque mater scribitur in generationibus; id est cujus neque pater, neque mater exprimitur in Scripturis; quo bene figuratus est Christus, qui patrem non habet in terris, nec matrem in cælis;

SINE GENEALOGIA, ἀνευγενήτος, cujus genus et origo taceatur; sed qui introducit quasi de cælo delapsus; quo clarè representatur Christus, qui de cælo venit, et cujus ineffabilis est generatio, tum æterna, tum humana; Generationem ejus quis enarrabit? prima sine matre, secunda sine patre, inexplicabilis utraq;

NEQUE INITIUM DIERUM, NEQUE FINEM VITÆ HABENS, scilicet in Scripturis, sui cujus ortus et interitus Dei altissimi, illo tempore celeberrimis; Melchisedech autem audiens adventare Abraham, ei benevolentia et honoris causâ occurrit.

VERS. 2. — Cui et decimas omnium (spoliorum quas casis quinque regibus ceperat) divisit Abraham, q. d. : Abraham, licet esset sacerdos, et sæpè sacrificasset, agnovit tamen Melchisedech esse sacerdotem et pontificem; unde illi tanquam se superiori et pontifici decimas dedit.

PRIMUM QUIDEM QUI INTERPRETATUR REX JUSTITIÆ. Primum, inquit, Melchisedech ipso nomine magnæ cunctis figuram prætulit; idem enim valet quod rex justitiæ, id est, rex justus, vel justissimus, quod quam verè in Christum competat, in parte sequenti exponemus.

DEINDE AUTEM ET REX SALEM, QUOD EST REX PACIS, id est, rex pacificus. Christus est rex justitiæ et rex pacis, quia pacificator noster est, reconcilians nos Deo

ignorantur; quo bene significatur æternitas Christi, tum à parte ante, tum à parte post.

ASSIMILATUS AUTEM FILIO DEI... id est: Et hoc ipso Christum Filium Dei representans, et æterni illius sacerdotii gestans imaginem: sicut enim reipsâ Christus est Sacerdos in æternum, ita sacerdotium Melchisedech in Scripturis representatur quasi perpetuum, cum nullam faciant mentionem nec de illius initio, nec de illius fine; sicut nec de vitæ illius initio et fine.

Observationes litterales, morales et dogmaticæ.

Ex his collige et nota quod in Scripturis nihil mysterio vacet, cum non nomina tantum personarum et locorum, sed et ipsum silentium significant aliquid mysticum, ut patet ex supradictis. Quantâ ergo cum reverentiâ, quantâ et cum circumspecta legendâ sunt Scripturæ, in omnibus mystice et divinâ Divinæ sunt in omnibus; ergo ut intelligantur, nobis eas legentibus necessarius est continuus ad Deum recursus; humilitas et assidue à nobis invocandus Spiritus sanctus, illarum auctor, ut dignetur verborum suorum, sive silentii intelligentiam donare.

In his jisdem versibus nota et intellige similinudinet D. Pauli silentium, qui tot recensens similitudines inter Melchisedech et Christum Dominum, omnitot silentioque tegit similitudinem in hostiâ, quæ fuit panis et vinum, Eucharistiæ figura. Ex hoc silentio Calvinus argumentum sumpsit misse sacrificium negandi, sicut ex Moysi silentio de ortu et interitu Melchisedech alii hæretici sumpserunt occasionem negandi quod fuerit homo, sed vel angelus, vel Dei Filius, vel Spiritus sanctus. Siluit ergo D. Paulus hæc in re, ut ex se clarè, formaliter expressâ in Genesi 14, et in Evangelistis, et in suâ ad Corinthios Epistolâ primâ, cap. 11, v. 25. Siluit et quia hujus similitudinis mentio illi ad sum insitutum faciebat. Scopus Apostoli est eminentiam Christi Sacerdotis secundum ordinem Melchisedech ostendere supra Leviticis sacerdotibus; idè recenset ea in quibus præcellat Melchisedech Aaronicis sacerdotibus; in hostiâ verò non videbatur præcellere, quia panis et vinum non præcellunt animalibus vivis, quia Levitici sacerdotibus mactabant. Siluit denique, quia litteris committendum non erat secretum Eucharistiæ sacramentis et angelis ejus. Ephes. 2 : Qui factus est nobis justitiæ, et sanctificatio, et redemptio.

VERS. 5. — Sine patre, sine matre, sine genealogiâ. Josephus, S. Dionys., Epiphanius, Theodor., Melchisedech autem fuisse aliquem ex regibus Chanaanorum, scilicet regem Salem, sive Jerusalem, ex eisque fuisse oriundum; dicit tamen sine patre et matre, non quasi is carnerit, sed quia ejus pater, mater et genealogia non describitur in Scripturis, et quia Genes. 14 repetit eum inducit Scriptura, non præmissâ ejus stirpe et genealogiâ, nec nativitate aut morte ejus indicatâ, imò nullâ uspiam alibi, vel ante, vel post, ejus factâ mentione, idque non sine causâ et mysterio: ut hoc ipso significaret Christum, qui in terris, quâ homo, est sine patre, in cælis, quâ Deus et Dei Filius, sine matre. Ita Chrysostomus.

NEQUE INITIUM DIERUM, NEQUE FINEM VITÆ HABENS, scilicet in Scripturâ; q. d. : Scriptura non meminit

mentum; litteris inquam, ad Judæos etiam infideles, faciliè perventurus: primis enim Ecclesiæ temporibus maximè cavebatur ne infidelibus et non initiatis mysteria prodiderentur; hinc Paulus ipse Philipp. 3 : Nolite sanctum dare canibus, hinc toties apud sanctos Patres illud narrantur fideles.

VERS. 4. — INTUIMINI AUTEM QUANTUS SIT HIC...; Syr. : Considerate verò quàm magnus hic fuerit, etc. Ex omnibus supra enumeratis, in quibus Melchisedech erat figura Christi, duo præsertim Apostolus vult à nobis considerari, decimas scilicet quas Abraham Melchisedech dedit, et benedictionem quam Melchisedech dedit Abrahamo; quia hæc duo manifestè probant Melchisedechum, Christi figuram, excellentissimè super Abrahamum et consequenter super Levi et Leviticis sacerdotibus; et à fortiori probant Christum Dominum, ipsam veritatem, cujus figura tantum erat Melchisedech, super ipsos excellere. Intuemini, id est: Serio considerate quantæ dignitatis fuerit hic Christi typus;

CUI ET DECIMAS DEDIT... id est, cui ipse ABRAHAM, pater patrum nostrorum, et totius Judaici generis auctor, dedit decimas ex optimis quibusque spoliis. Decimæ solent ab inferioribus et laicis dari sacerdotibus et dignioribus personis; quantus ergo et quàm sacer hic, etc.

VERS. 5. — ET QUIDEM DE FILIIS LEVI... Ut hæc Melchisedechi excellentia clarissè clucescat, comparat decimas ei dadas ab Abrahamo cum decimis quas Levitæ ex lege jus habent sumendi, et illas his præfert in tribus: Primò, Aaronicis sacerdotibus à suis fratribus; secundo, ex legis mandato; tertio, à suis contemporaneis decimas sumunt; Melchisedech ab extraneo, nullâ ad id lege coacto; imò ab omnibus etiam

quando natus, quando mortuus sit Melchisedech, ut adumbraret Christum, qui verè et realiter non habet initium nec finem dierum, sed est æternus.

ASSIMILATUS AUTEM FILIO DEI MANET SACERDOS IN PERPETUUM, scilicet Melchisedech antitypus Christi, qui nimirum in Scripturâ nulla fit mentio mortis, ac consequenter finis sacerdotii Melchisedech, qui nullam legitur sacerdotii sui habuisse successorem, uti Aaron habuit Eleazarum. Ita Theodor. Syrus veritè: Sed in similitudinem Filii Dei permanet pontificatus ejus in æternum. Hoc ipso similitudinem et typum gerit Christi, qui reipsa nullo initium, neque finem dierum habet, sed manet sacerdos in perpetuum; quia in Ecclesiâ suâ Christus per ministros suos, scilicet per sacerdotibus à se institutos, perpetuò offert, et offert in æternum usque ad finem mundi. Quare rectè concil. Trident. ex hoc Apostoli loco probat missam esse sacrificium. Probat autem sic: Sacerdotium Christi ejus morte extinctum non fuit, sed semper durat, ut hic dicit Apostolus; ergo et sacrificium Christi semper durat et durabit; aique illud non potest esse sacrificium crucis, quia hoc jam pridem transit et desit; ergo hoc sacrificium Christi semper durans est Eucharistiæ et misse; nec enim aliud hic dari aut fingi potest. Notandum est enim quòd Christus in missâ sit principalis offerens, tum quia misse sacrificium instituit, tum quia in cælo Patri suo nostras missas, quas celebramus, actu et reipsâ offert. Est enim mediator et advocatus noster, qui nostram causam apud Deum agit, et pro nobis interpellat, tum quia suâ omnipotentia in singulis missis transubstan-

in perpetuum futuris sacerdotibus, v. 8. Et quidem: Græc., et illi quidem de filiis Levi, id est, Aaronicis sacerdotibus; omnes enim sacerdotes erant ex Aaron, Aaron autem ex Levi.

MANDATUM HABENT, id est: Jus habent ex decreto legis pro ipsis condito, Num. 18, 21; Deut. 18, 5;

DECIMAS SUMERE A POPELO, id est, à toto populo, etiam à FRATRIBUS suis Leviticis; licet illi omnes et Levitæ et Judæi ex eodem patre Abraham essent prognati. Levitæ decimas sumebant à populo; et ipsi Levitæ decimam partem decimæ offerebant Domino, Num. 18, 26; itaque sacerdotes Aaronici decimas sumebant à suis popularibus et à suis fratribus, non autem ab externis; et hæc decimas sumebant ex lege, quæ jus dabat sacerdotibus sumendi, et populo dare præcipiebat.

VERS. 6. — CUJUS AUTEM GENERATIO... GRÆC. : Ille autem non genealogizatus est etc. decimavit Abraham; Syr. : Is autem qui scriptus non est in genealogiis eorum, decimas dedit Abraham; id est, Melchisedech autem alienigena, cujus genus neque ab Aaron, neque à Levi, neque ab Abrahamo deducitur,

DECIMAS SUMPIT AB ABRAHAM, tanquam eo et omnibus illius posteris major et sacerdoti. Subintellige: Et Abraham nullâ lege coactus, sed divinitus edoctus quibus esset ille Melchisedech, Christi scilicet summi Pontificis figura; Abraham, inquam, hujus sacerdotii reverentiâ motus, decimas habens et gaudens dedit Melchisedech;

ET HUNG QUI HABERET REPROMISSIONES BENEDIXIT... Alteram Paulus nobis exhibet considerandam Melchisedechi excellentiam, ex eo quòd Abrahamum benedixit: Et hanc, id est: Abrahamum, patrem patrum, Deo charissimum, cui Deus toties et tam eximia

tiationem panis et vini, in corpus et sanguinem suum, in qui consistit essentia sacrificii nostri, operatur et pericit.

VERS. 4. — INTUIMINI AUTEM QUANTUS SIT HIC, id est, contemplantini, spectantini, exponite mysteria quæ latent in cortice historiæ et personæ Melchisedech; q. d. : Hic mecum expendite quantus sit Melchisedech, videlicet in typo et significatione, ut ipsi etiam Abrahamo videatur prælati. Hoc enim est quod sequitur:

CUI ET DECIMAS DEDIT DE PRÆCIPUIS ABRAHAM PATRIARCHÆ. Decimas sacerdotales dedit Abraham Melchisedech, tanquam sacerdoti et pontifici. Patriarcha idem est quod princeps patrum, sive à quo multi patres cum suis familiis descendunt.

VERS. 5. — ET QUIDEM DE FILIIS LEVI SACERDOTIUM ACCIPIENTES, hoc est, et quidem qui ex filiis Levi sacerdotio funguntur. Ita loquitur, quia non omnes Levitæ sacerdotes erant; sed ex eis soli illi Aaron, ejusque posteris; reliqui filii Levi fiebant Levitæ, serviebantque sacerdotibus, ut jam servitium diaconii nostri.

Mandatum habent decimas sumere à populo secundum legem, id est, à fratribus suis; tanquam et ipsi (scilicet fratres) exierint de lumbis Abraham. Probat eum qui dat decimas minorem esse illo qui eas accipit, scilicet Abraham esse minorem Melchisedech, etc. Nota hebraismus: exire de lumbis alicujus, est idem quod gigni ab eo. In lumbis enim est origo seminis, etc. In Scripturâ jubetur lumbos restringere, id est, concupiscentiam edomare, ut docet S. Gregor.

VERS. 6. — CUJUS AUTEM GENERATIO NON NUMERATUR

bona promiserat, et præcipuè quòd in ipso benedicenda forent omnes gentes; hunc, inquam, talem et tantum benedixit Melchisedech, tanquam se minore.

VERS. 7. — *SINE ulla CONTRADICTIONE...*; SYR.: *Porro absque controversâ qui minor est benedicitur ab eo qui præstantior est ipso*: intellige, benedictione solemnè et auctoritativâ. Melchisedech ergo, quia typus erat Christi, ejus sacerdotium singulari modo representabat, ipso Abrahamo, qui etiam sacrificaverat, et qui promissiones habebat, melior erat et præstantior. Quantò dignior ergo Christus ipse; si enim tanta fuit umbra Christi, quantus est Christus, ipsa veritas. Hinc et collige quanta sit dignitas et præstantia in summo pontifice, in episcopis, in sacerdotibus, ipsūmet Christi sacerdotium Christi vice gerentibus.

VERS. 8. — *HIC QUIDEM, DECIMAS MORIENTES...*, *scilicet hic adverbium*. Tertia hic exhibetur excellentia decimarum à Melchisedech sumptarum, et consequenter ejus sacerdotii eminentia super Aaronem; scilicet ex perpetuitate. *Et hic, id est, inter Judæos, seu in lege Leviticâ, ubi de decimis. Decimas accipient morientes*, id est, mortales sacerdotes et quorum mortem exprimit lex, que vult sacerdotes sacerdotibus succedere.

IBI AUTEM, id est, in Genesi, ubi de Melchisedech.

CONTESTATUR..., id est: Scriptura, mortem Melchisedech silentio legens, et de ejus tantum vitâ mentionem faciens, *testatur, quia vivit*: scilicet tantum, id est: quasi immortalē illum exhibet, ejusque sacerdotium quasi æternum seu perpetuum; quasi diceret: Quia Aaronici mortales et temporanei tantum, hinc à suis tantummodò contemporaneis decimas sumunt; Melchisedech verò, quia quasi semper vivens, hinc ab omnibus in perpetuum sumpturus representatur.

In Græco paulò aliter: *Ibi autem μακροχρονως, contestatus*, id est, is de quo testatum est quòd vivat; SYR.: *Illic autem de quo testata est Scriptura ipsum vivere*. Inter et consequenter sacerdotium ejus fore perpetuum.

VERS. 9. — *ET (UT ITA DICTUM SIT)*, id est, ut ita dicam, vel imò, si dicere licet.

in eis, decimas sumpsit ab Abraham, id est, Melchisedech, cujus genus et genealogia non attingitur Hebræis filiis Abraham, id est, qui ex Hebræis non fuit oriundus, hic decimas sumpsit ab Abraham. Ita Anselm., utpote cû Abraham, in cujus lumbis continetur Aaron, decimas tanquam pontifici se dignior dederit. Ergo Melchisedech major est Abrahamo. Quòd Abraham ita honorârî Melchisedech, eique decimas dederit, causa fuit quòd Melchisedech typus esset Christi. Movit ergo Spiritus sanctus Abrahamum ad honorandum Melchisedech, ut Judæi Abrahamum posteriscent sibi præ Aaron honorandum esse Christum, cujus typum fuisse Melchisedech sciebant ex Davide, Psal. 109, ubi ait: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Vultur autem Abraham ipsūm cognovisse, quòd spiritu prophético prævidere illum esse typum Christi, ut non tam Melchisedech quam Christum in Melchisedech representatum honorare et colere voluisse videatur.

PER ABRAHAM ET LEVI..., id est: Et Levi et omnes Levite et sacerdotes Levitici, qui decimas ab aliis accipiunt, decimas Melchisedech dederunt per Abraham progenitorem suum; et ipsi qui benedicti aliis, in Abraham benedictionem à Melchisedech receperunt, tanquam minores à majore.

VERS. 10. — *ADHUC ENIM IN LUMBIS PATRIS ERAT...* Levi enim erat adhuc in lumbis Abraham, etc. Si ergo decimarum et beneficio superioritatem denotant, Melchisedech, figura Christi, fuit non Abraham tantum, sed etiam et Levi et Levitis omnibus superior et excellentior; à fortiori ergo Christus, verus Melchisedech, altissimi Dei verè summus Sacerdos, Abrahamo et Levi et omnibus Leviticis sacerdotibus est longè præstantior.

Observationes dogmaticæ.

Sed, inquit, nonne Christus, utpote Davidis et Abraham filius, erat sicut et Levi in lumbis Abraham? distinguit D. Thomas hic post D. Augustinum; erat quidem secundum substantiam corporalem; non erat autem secundum rationem seminalem. Erat secundum substantiam corporalem, quia Christus corporis sui materiam accepit ex semine Abraham; non erat secundum rationem seminalem, quia materia illa non fuit ex vi naturali Abraham proseminata, neque ex virtute agentis naturalis conformata, sed modo prorsus supernaturali, per Spiritum sanctum genitus est Christus, et ideo non erat in lumbis Abraham sicut Levi.

At, inquit rursus, nonne propter hanc suam corporalem substantiam Christus dici potest decimatus in Abraham? — Resp. negativè, quia Christus de Spiritu sancto conceptus, ita corporalem substantiam, seu carnem suam traxit ex Abraham, ut carnis vitium non contraxerit; imò verò, ut ait Augustinus, materiam medicaminis traxit, ideoque nec decimatione contra culpam, nec benedictione contra maledictionem indiguit.

Ut hæc responsio que ex mysticâ decimarum ratione similiter melius intelligatur, ex D. Augustino, lib. 10, de Genesi, ad litteram, capite 20, notandum est quòd decimæ sacerdotibus offeruntur, ut ipsi pro

Et hunc qui habebat reprobationes, benedixit, q. d.: Melchisedech benedixit Abrahamum, quasi se minorem, cui tamen Deus promiserat tanta bona, adeoque in ipso benedicendus esse omnes gentes, Genes. 12.

VERS. 7. — *Sine ulla autem contradictione, etc.*, id est, majore, digniore, præstantiore.

VERS. 8. — *Et hic quidem, etc., contestatur*, Scriptura. Sensus est: *Ibi verò, id est, in historia Genesim, decimas accepit is cui testimonium perhibet Scriptura, quòd vivat, quatenus scilicet introducitur vivens, nullâ de morte eius aut successore factâ usquam mentione, etc.*

VERS. 9. — *Et ut ita dictum sit* (id est, ut ita loquar) *per Abraham et Levi* (Leviticis quilibet sacerdotum) *qui decimas accepit* (accipere solitus est in veteri Testamento) *decimatus est, id est, decimas solvit.*

VERS. 10. — *Adhuc enim in lumbis patris* (Abraham) *erat* (Levi) *quando obitavit et* (Abraham) *Melchisedech, q. d.:* Abraham agnoscebat Melchisedech esse se ma-

peccatis offerentium orent, Deique benedictionem pro eis impent. Christus nullum peccatum contraxit, nec potuit contrahere; decimatione ergo non indiguit. Christus è contra futurus erat medicamentum vulneris peccati, Salvator mundi, fonsque omnis benedictionis in omnes gentes; et hoc Abraham divinitus edoctus, Christo decimas dedit in Melchisedech. Christo itaque verò Melchisedech, Christo, inquam, verò et unicè summo altissimi Dei Sacerdoti, decimas dedit Abraham pro se et pro totâ suâ prospiciâ; hæque decimarum pensionem se et suos ab eo benedicendus fore gaudens et exultans protestatus est. Hinc Christus, Joan. 8, v. 57: *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum, vidit et gavisus est*. Et tu, Christiane, spiritualis Abraham filii, gaudens, exultans et gratias agens, Christum benedictionis fontem adora, in quo jam te *Deus benedixit omni benedictione spirituali in celestibus*, ipsūque supplè ora ut te benedicere pergat, usque dum audias: Veni, benedicite, etc., posside, etc.

VERS. 11. — *SI ERGO CONSUMMATIO...* Hucusque Melchisedechum, ejusque sacerdotium Levitico prætulit Apostolus, hic verò incipit probare sacerdotium Leviticum, imò et legem ipsam, abrogata esse per Christum, sacerdotem secundum ordinem Melchisedech: *Si ergo consummatio, id est, perfectio, justificatio, hominum cum Deo reconciliatio, ERAT, id est, fiebat PER SACERDOTIUM LEVITICUM, id est, per sacrificia, et ritus Levitici sacerdotii.*

(POPULUS ENIM SUB IPso LEGEM ACCEPIT) id est: Hujus enim sacerdotii Levitico tempore, populus legem accepit. Hoc per parenthesis inserit Apostolus ut legis Mosaicæ et Aaronici sacerdotii connexionem indicet, et ex unius abrogatione inferatur et alterius abrogatio.

QUID ADHUC NECESSARIUM..., id est: Quid necesse fuit ut ad homines sanctificandos alius novo ordine sacerdos exurgeret, qui scilicet diceretur et esset secundum ordinem Melchisedech, et non secundum ordinem Aaron. Talem autem Sacerdotem futurum noverant omnes ex psal. 109,

jozem, et typum Christi, illi decimas dedit, et ab eo benedictionem accepit, ut profiteretur se omnesque suos posteros, ac consequenter et Levitis et sacerdotibus Aaronicis ex se nascituros, minores esse Melchisedech, Christoque subiectos; perinde enim Abraham se gessit cum Melchisedech, atque princeps qui pro se et pro totâ suâ posteritate obedientiam regi præstari et offerri, etc.

VERS. 11. — *Si ergo consummatio pro sacerdotium Leviticum, etc. Consummatio, id est, perfectio, quasi dicas:* Si vetus sacerdotium Aaronicum habebat vim perficiendi, id est, justificandi homines, salvandi, et ad vitam æternam perducendi, qui est ultimus finis et summa perfectio hominis, etc., quid opus fuit surgere alium sacerdotem, scilicet Christum, cujus sacerdotium non est secundum ordinem Aaron, sed Melchisedech? Cùm enim Deus Christum promissit, Psal. 109, dicens: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, et jam reipsa eundem exhibuit, ut succederet Aaronicis sacerdotibus, hoc

quem de Christo intelligebant Judæi. Vide Matth. 25, v. 45. Potest argumentum sic in formam redigi: Si perfectum fuisset Levi sacerdotium, et homines sanctificare potuisset, frustra Deus aliud et secundum ordinem Melchisedech instituisset: aique Deus, qui nihil frustra facit, aliud et secundum ordinem Melchisedech instituit sacerdotium; ergo primum sanctificare non poterat, ideoque perfectum non erat.

VERS. 12. — *TRANSLATO ENIM SACERDOTIO...* Alii putant hanc particulam enim esse causalem, et respicere verba præcedentia per parenthesis dicta: *Populus enim, v. 11; alii putant eam idem hic significare ac autem vel atqui*. Quoad sensum parùm refert. Ex sacerdotii mutatione sequitur legis mutatio, quia individua est Aaronici sacerdotii et legis Mosaicæ concordia; si ergo sacerdotium in aliquem non Aaronicum fuit translatum, necesse est ut lex ipsa, qua hoc vetat, mutetur in aliam qua hinc novo sacerdotio sit proportionata. Constat autem quòd translatum et mutatum sit sacerdotium, quod probat primò ex mutatione tribus.

VERS. 13. — *IN QUO ENIM: Græc., in quem; Syr., is enim de quo hæc, id est, is in quem competunt, vel de quo dicitur: TU ES SACERDOS, etc., vel etiam ad quem dicitur à Deo: TU ES, etc., id est, Christus Dominus.*

DE ALIA TRIBU EST, scilicet, quam Leviticâ, nimirum de tribu de quo nullus ministravit altari; Græc., nullus attendit altari.

VERS. 14. — *MANIFESTUM EST ENIM, scilicet, ex genealogiis familiarum: hoc et infideles Judæi, qui Christum putabant filium Josephi, concedebant, scientes Joseph esse de domo David;*

QUOD EX JUDA, tribu, ut Rex sit et Sacerdos, sicut ejus figura Melchisedech;

EX QUa TRIBU: Græc., in quam tribum, id est, cui tribui Moyses sacerdotium non attribuit. Hinc rex Osias, ex tribu Judâ, leprâ fuit percussus, quia thus adolevit. 2 Par., 26.

VERS. 15. — *ET AMPLIUS ADHUC MANIFESTUM EST; Syr.: Eoque magis adhuc notum, etc.* Probat secundò,

ipso declaravit illis aliquid deesse, quod suppletum esset per Christum, scilicet illis non posse hominem perficere et sanctificare, sed hoc à Christo expectandum esse.

VERS. 12. — *Translato enim sacerdotio, etc.* D. Thomas: Mutato, inquit, sacerdotio, necesse est legem mutari, quia mutato fine, necesse est mutari et media; lex autem Moysis, utpote divina, ordinatur quasi medium ad regnum divinum, tantum ad finem suum; hoc autem regnum divinum sit et designatur per sacerdotium; ergo, mutato sacerdotio ac regimine divino, necesse est et legem mutari. Hinc illud Jeremie 51: *Feriam vobiscum pactum novum.*

VERS. 13. — *In quo* (id est, de quo, vel ad quem) *enim hæc dicuntur, etc.* Præstid fuit, id est, assistit, accessit, ministravit, id est, sacerdotio functus est.

VERS. 14. — *Manifestum est enim quòd ex Juda ortus sit Dominus noster, etc., scilicet Jesus Christus.* Hic docet Christum non potuisse esse sacerdotem Leviticum, ex eo quòd oriundus esset ex Juda.

ex mutatione ordinis; id est: Et hoc quod dixi de sacerdotio et legis mutatione, adhuc etiam evidentius apparet, si, id est, quod, vel ex eo quod alius sacerdos surgat, vel surrexit, à Deo promissus et datus, secundum similitudinem, seu ordinem MELCHISEDECH.

VERS. 16. — QUI NON SECUNDUM LEGEM MANDATI CARNALIS. Probat tertiò ex discrimine institutionis, seu ordinationis, id est, qui non factus sit sacerdos per carnalis successioneis legem. Juxta legis Mosaicæ præscriptum, sacerdotium erat successionei alligatum: alter alteri succedebat in sacerdotio; et hoc præscriptum Apostolus vocat *legem mandati carnalis*. Alii tamen totam legem Mosaicam intelligunt, quæ carnalibus tantum et externis mandatis constabat.

SECUNDUM VIRTUTEM..., sed qui factus est sacerdos per potentiam divinam, quæ vitam ei tribuit immortalitatem et indissolubilem, ita ut nusquam successor det locum.

VERS. 17. — CONTESTATUR ENIM..., id est: Attestatur enim Pater æternus Filio suo per os Davidis loquens: QUONIAM TU ES SACERDOS IN ÆTERNUM, etc.

VERS. 18. — REPROBATIO QUIDEM..., Græc., *abrogatio*; Syr., *mutatio*. Pergit probare legem Mosaicam esse abrogatam, et novam introductam; et utriusque dat rationem: *Reprobatio* fit..., id est: Abrogata est lex vetus, seu Mosaicæ, et consequenter sacerdotium Aaronicum, per quod ipsa administrabatur; ex unius enim abrogatione sequitur et alterius abolitio, ut v. 12 dictum est.

PROPTER INFIRMITATEM..., id est quia infirma et inbecillitas erat, seu vires exiguas habebat: ET INFIRMITATEM, id est, et quia insulciens erat ad homines justificandos.

VERS. 19. — NIHIL ENIM AD PERFECTUM ADDIDIT. Græc., *perficit lex*, id est, nullum enim hominem

VERS. 15. — Et amplius adhuc manifestum est, etc. Scilicet legem transferendam atque mutandam esse. VERS. 16. — Qui non secundum legem mandati carnalis factus est, etc. Mandatum carnale, vocat legem Mosaicam, de carne circumcidendâ et iustrandâ, etc. Huic opponit mandatum, id est, legem Christi, quæ est secundum virtutem vitam insolubilis, id est, quæ dat et tribuit vitam æternam, tum gratiæ, tum gloriæ.

VERS. 17. — Contestatur enim, subaudi Deus, per Davidem loquens ad Filium, quoniam tu es sacerdos in æternum, etc. Si enim Christus est sacerdos in æternum, indissolubile habet sacerdotium; q. d.: Christus est sacerdos excellentissimo quodam genere sacerdotii æterni, cujus singularis typus et similitudo fuit Melchisedech. Hinc demonstratur evidenter missam esse sacrificium, quia nullo alio loco declaravit Christus se esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech (qualem esse fore prædixit et promisit David, Psal. 109), nisi in cœnâ, in quâ se obtulit sub specie panis et vini, nobisque eadem in missâ pari modo offerenda præcipit.

VERS. 18. — Reprobatio quidem fit precedentis mandati, propter infirmitatem ejus et inutilitatem, q. d.: Vis scire causam abolitiæ legis et sacerdotii? Cur facta sit reprobatio precedentis mandati, et abrogatio veteris legis? Causa est legis illius infirmitas et

nem lex potuit perficere, seu ad veram et æternam justitiam perducere. Non abolita est ergo, vel quia mala, vel quia planè inutilis; à Deo enim erat instituta, qui nihil facit frustra; sed quia imperfecta et salutem tantum initiatis, et futurorum umbra, pædagogus ad Christum.

INTRODUCTIO VERO MELIORIS SPEI. Syr.: *Introit autem loco ipsius spes præstantior ipsâ*; id est: Spes autem melior introducta est in illius locum, seu lex nova, sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech subintroducta sunt quæ spem habent meliorem annexam: quia enim potentissima sunt ad justificandum et salvandum, spem dant nobis certissimam veræ justitiæ;

PER QUAM PROXIMAMUS AD DEUM, id est, per quam justitiam proximi Deo reddimus, verè pii, amici Dei, filii et hæredes. A novâ ergo lege, et à Christi sacerdotio, quia ad justificationem potentissima sunt, speramus veram justitiam, quâ Deo verò proximi reddimus et grati.

VERS. 20. — ET QUANTUM EST, NON SINE REFUGIANDO. Ex juramento Dei ostendit firmitatem et æternitatem sacerdotii Christi: *Et quantum*, id est, et in quantum non sine jurejurando Jesus Christus factus est Sacerdos. Huic parti respondet in tantum, v. 22; cætera per parenthesim legenda.

ALII QUIDEM, id est, Aaron et alii sacerdotes Levitici sine juramento facti sunt sacerdotes; in Scripturis enim non parat;

VERS. 21. — HIC AUTEM, id est, Christus autem constitutus est Sacerdos cum juramento,

PER EUM, id est, per Patrem æternum, qui, teste David, dixit ad illum:

JERAVIT DOMINUS..., firmiter decrevit, ET NOS POENITEBIT EUM, id est, non mutabit decretum; poenitentia enim Dei, mutatio sententiæ, seu potius quando instat hominis destruit quod ante inutilitas, quia lex illa non poterat peccata expiare, salvare et beare homines.

Nihil enim ad perfectum adduxit lex. Nihil, id est, nullum hominem ad perfectionem adduxit. Perfectionem autem intellige veram justitiam, quæ constituit hominem Deo gratum et acceptum ad vitam æternam.

VERS. 19. — Introductio verò melioris spei (supple fit, vel facta est per Christum) per quam proximamus ad Deum. Loco præcedentis mandati introductio aliquid multo melius nempè lex et sacerdotium Christi, spem nobis certissimam faciens appropinquandi ad Deum per veram justitiam.

VERS. 20. — Et quantum est non sine jurejurando, factus est sacerdos. In tantum præstantior sacerdos, legislator et mediator est Jesus, quam fuerit Moyses et Aaron.

Alii quidem sine jurejurando sacerdotis facti sunt, q. d.: Aaroni et posteris Deus dedit sacerdotium sine juramento, quasi rer minoris momenti et temporaneum, quam firmare juramento Deus non est dignatus.

VERS. 21. — Hic autem cum jurejurando, etc. Christus autem cum jurejurando, quasi res et negotium Christi Pontificis, scilicet hominum reconciliatio et salus, magni esset momenti, etc.

fecerat: Deus enim propriè sententiam non mutat, quia unâ et eadem voluntate, secundum hominum mutationem, et temporum diversitatem, alia et alia faciendâ disposuit.

VERS. 22. — IN TANTUM MELIORIS TESTAMENTI, id est, in tantum idem Jesus Christus factus est SPONSOR, fidejussor, mediator præstantioris, et excellentioris, et firmioris pacti inter Deum et homines, in æternum scilicet valituri. Ratiocinatio Apostoli hæc est: Quod statuitur cum juramento firmius est quàm illud quod sine juramento statuitur: atqui sacerdotium Christi institutum est à Deo cum juramento, teste David psalm. 109, sacerdotium verò Leviticum sine juramento; ergo sacerdotium Christi Levitico firmius et excellentius est: sicut autem sacerdotium est excellentius, ita et testamentum; pariter enim procedunt.

VERS. 23. — ET ALII QUIDEM PLURES FACTI SUNT... Altera probatio et excellentia. Christi sacerdotium præstat Aaronico, quantum immortalitatem præstat mortali: *Et alii*, id est, Aaronici sacerdotes plures successivè facti sunt summi pontifices; unus alteri successit.

INDICIT QUOD MORTE; Græc., *propter mortem*..., id est: Quia per mortem, quæ unuscujusque eorum vitam finiebat, impediabantur ne perpetuò permanerent in sacerdotio.

VERS. 24. — HIC AUTEM EO QUOD... SYR.: *Hic verò propterea quod in æternum stat, non præterit pontificatus ejus*; id est: Jesus autem quia immortalis est, sacerdotium non transmittit ad alium: Christus sacerdotium habet intransibile, seu insuccessivum; vicarios habet, non successores.

VERS. 25. — UNDE ET SALVARE IN PERPETUUM POTEST... Unde, id est: Quia semper vivit et sempiternum habet sacerdotium; hinc semper potest perfectè et perpetuò salvare, gratiam conferre et gloriam.

ACCEDENTES PER SEMETIPSUM; Græc., *per ipsum*, id est, fideles, qui per Christum mediatorem accedunt

VERS. 22. — In tantum melioris Testamenti, etc. Dicitur Jesus novi Testamenti sponsor, seu fidejussor, id est, mediator; quia Christus, tanquam sacerdos, inter homines et Deum medius suo ipsius sanguine, quem fudit in arâ crucis, sœdus hoc æovum sanxit et confirmavit.

VERS. 23. — Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, etc. Demonstrat Christum præstare Aaronicis. Christus autem est immortalis: licet enim sit mortuus, mort tamen quasi victor resurrexit ad vitam gloriosam et immortalitatem.

VERS. 24. — Hic (Christus) autem eò quod maneat in æternum, sempiternum (quod præterire, vel in alium successivè transire non potest) habet sacerdotium, q. d.: Christus non habet successorem, sicut habuit Aaron, quia ipse semper vivit ut sacerdos et mediator noster usque in æternum. Sanctus Petrus autem successit Christo, non ut par, sed ut vicarius et minister.

VERS. 25. — Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum. Accedentes vocat fideles, qui per fidem et obedientiam quam Christo præstant accedunt ad Deum Patrem, ejusque gratiam et amicitiam.

Semper vivens ad interpellandum pro nobis. Est enim

ad Deum, ejusque gratiam postulant per Filium.

SEMPER VIVENS AD INTERPELLANDUM PRO NOBIS; Græc., *pro eis*; Syr.: *Vivit enim ipse semper et offert oblationes pro illis*, id est, quia semper vivit et orat pro nobis, sacerdotis semper munere fungens.

VERS. 26. — TALIS ENIM DECEBAT UT NOBIS ESSER PONTIFEX... Altera probatio et excellentia. Levitici erant peccatores, Christus autem sanctus, etc.; ipsi soli perfectè conveniunt conditiones in sacerdotibus requisitæ. Conveniebat talem nobis dari Pontificem, et apud Deum mediatorem.

SANCTUS, qui sanctus, erga Deum pius, Deo sacer et devotus;

INNOCENS, erga proximum, Græc., *ἀκακος*, *carens malitiâ*; Syr., *absque malitiâ*, qui nemini noceat, sed omnibus beneficiat;

IMPOLLUTUS, in se purus et immaculatus; Syr., *absque maculâ*.

SEGREGATUS A PECCATORIBUS, id est, longè distans à peccatorum moribus; Syr., *semitus à peccatis*.

ET EXCELSIOR CÆLIS FACTUS. Syr., *sublimior cælis*, id est, et ipsos angelos longè superans; *sedens ad dexteram Majestatis*.

VERS. 27. — QUI NON HABET NECESSITATEM... Altera excellentia Christi supra sacerdotes Aaronicos. Hi, quia peccatores erant, pro suis et pro populi delictis hostias offerebant; Christus non pro suis, quia nullum habuit, sed pro totius mundi peccatis, semel seipsum livavit.

Observatio dogmatica.

Hoc de cruento crucis sacrificio intelligitur, nec obest in cruento missæ sacrificio, quod unum et idem est sacrificium cum cruento; eadem enim utrobique hostia, idem offerens; hocque illius est commemoratio, representatio et applicatio. Christus itaque duo quidem celebravit sacrificia, cruentum unum, in cruentum alterum; unum in sanguine effuso, alterum

sacerdos semper vivens, ut semper agat sacerdotis officium, id est, semper pro nobis apud Deum interpellat.

VERS. 26. — Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex, scilicet, qui semper vivens, semper interpellaret pro nobis, ac proinde qui sanctus esset, innocens, etc.

Sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, hoc est, ab eorum moribus et vitia longissimè distans, ac nihil cum illis habens commune.

Et excelsior cælis factus, hoc est, qui penetravit omnes cælos usque ad summum; qui secundum naturam assumptam supereminet in rebus obtinet locum.

VERS. 27. — Qui non habet necessitatem quotidianè, quemadmodum sacerdotes Levitici præiis pro suis delictis, etc. Hoc enim fecit semel, cum semetipsum obtulit. Semel seipsum in arâ crucis Deo Patri obtulit Christus, semel pro peccatis mortuus est, semel tantum, unaque oblatione omnia omnium hominum peccata expiavit.

Missæ autem sacrificium est, non redemptionis et satisfactorium, sed applicatorium quemadmodum satisfactorium Christi in cruce peractæ. In missæ enim non novum offerimus pro peccatis pretium, sed primævum crucis pretium et lytrum nobis applicamus.

in pane et vino. Primum, seu sacrificium crucis, fuit redemptionis sacrificium, per quod Christus nos redemit, et omnia nostra expiavit peccata; secundum, seu sacrificium altaris, religionis est sacrificium, per quod nobis applicatur redemptio, expiatio, gratia, quam Christus nobis in cruce promeruit. In hoc autem versiculo D. Paulus de solo redemptionis sacrificio loquitur, quia, ut legenti patet, hic de peccatorum expiatione agitur: *Qui non habet, inquit, necessitatem quotidie*, etc. Christus ergo semetipsum semel litavit cruentè pro peccatorum nostrorum expiatione; et hoc sacrificium unicum est, quia valoris infiniti, et ad redemptionem totius humani generis à Patre fuit acceptatum: unde nulla reiterationis necessitas. Quo non obstante, singulis diebus, juxta predicationem Malach. 1, v. 11: *In omni loco, ab ortu solis usque ad occasum*, usque ad finem mundi, Christus inveniuntur litatur, ut per hoc inveniuntur sacrificium ubique celebratur, ubique diffundatur et applicetur gratia Salvatoris. Sacrificium ergo cruentum Christi com-

VERS. 28. — *Lex enim homines constituit sacerdotes* (id est, pontifices sacerdotum et sacerdotum principes), *infirmatim habentes*, id est, mortales, miseros et peccatores, quique non valeant suis sacrificiis peccata expiare.

Sermo autem jurjurandi, qui post legem est, Fictum in aeternum perfectum, suppl. consuit pontificem. Nota. Sermo jurjurandi est juramentum quo,

Corollarium pietatis, seu in hoc capite ad pietatem maxime notanda, et ad praxim redigenda.

1º Concepe Christum realiter et verè summum altissimi Dei sacerdotem, omnis sanctificationis auctorem omnique benedictionis fontem, à quo sanctitas, salus et benedictio in omnes quicumque sunt sancti, salvi et benedicti. Et hunc verè summum Dei Pontificem Christum, Abraham, spiritu prophetico ductus, et sacro impulsu instinctu, vidit, agnovit et veneratus est in Melchisedech, Christi Pontificis figurà; huic omnis sanctificationis principio, decimas pro se et pro suis dedit; ab hoc benedictionis fonte voluit se et suos benedici, cum à Melchisedech benedictionem accepit. Ab Abraham ergo, patre fidei nostræ summo, discamus et nos hunc nostrum summum Pontificem Christum, in omnibus illius ministris intueri; ad hunc sanctificationis auctorem per omnes nostros pietatis actus recurrere; ab hoc benedictionis fonte sacramentorum ab ipso institutorum et per ejus ministros nobis collatorum benedictionem expectare. Discat speciatim omnis fidelis ab Abraham, fidelium patre, Christum in suis vicariis revereri, ei decimas solvere; ab eo per eorum ministerium benedictionem et peccatorum remissionem petere. A Melchisedech autem discat Christi vicarius, seu sacerdos christianus, Christum fideliter exhibere. Primò, sit rex, cor regium quæsit dominus; secundò, sit verè altissimi Dei sacerdos; Deo verè sacer et totus devotus; illi soli verè serviat cui servire regnare est; illi soli militet, illius gloriam quærat in omnibus; ejusque regnum,

munis est quidam gratiæ fons, sacrificium verò inveniuntur est tanquam canalis per quem aqua gratiæ salit et diffunditur in animas nostras, ut ait concil. Tridentin., sess. 22, cap. 1. D. Paulus de hoc fonte loquitur, quia fons est, et de eo est quæstio.

VERS. 28. — *LEX ENIM HOMINES CONSTITUIT SACERDOTES*, Græc. *pontifices*, id est: lex enim Moisaica, sine juramento prolata, constituit pontifices mortales, peccatores, omnibus mortalitatis miseriis subjectos.

SERMO AUTEM JURJURANDI, id est, verbum autem Dei juratum, seu juramentum Dei confirmatum, psalmo 103.

QUI POST LEGEM EST, id est, quod post legem, ore Davidis, fuit pronuntiatum, sed in Deo conceptum ab aeterno.

FICTUM, suppl. Constituit Pontificem, non ad breve tempus, sed in aeternum; non infirmum, sed ex omni parte perfectum, sanctum, innocens, etc.

UNICO SACRIFICIO TOTUM REDIMIT MUNDUM, etc.

Psal. 109, juravit Dominus Christo: *Tu es sacerdos in aeternum*. Hoc juramentum datum est per Davidem, post datam legem Moysi et Aaroni, ut significaretur vetus sacerdotium cessurum novo Christi, qui periret ea quæ veteri dearent. *Perfectum*, id est, consummatum, idque in aeternum, etc. Opponit Apostolus has Christi perfectiones et consummationes infirmitati sacerdotum veterum.

quantum illi fas est, extendat, sicut verè rex et sacerdos; tertio, sit sine patre, sine matre, quasi parentes non habeat; quarto, sine genealogiâ; non attendat ad genus, quasi sine carne, sine sanguine; Christo soli attentus, splendori gloriæ, et unde vera gloria. Denique quasi aeternus, et ad aeternitatem solum natus, temporalia spernat, sola quærat aeterna.

2º Concepe Melchisedech Christi summi Pontificis figuram quidem; at concepe Christum illius figuræ veritatem, complementum et consummationem; concepe ergo in utroque sacerdotium quidem simile; at multo sublimius sacerdotium Christi sacerdotii Melchisedech. Melchisedech fuit Christi Pontificis typus, figura, et similiter offerenda et libanda præcepit. Ritus itaque prorsus idem; uterque enim panem et vinum obtulit; at longè alius effectus: panem enim nudum, et solum vinum obtulit Melchisedech; Christus autem, qui veritas est et plenitudo, veritatis præfiguraturæ imaginem adimplevit, et sub symbolo panis et vini suum pro nobis corpus et sanguinem in sacrificium obtulit. Sacerdotium itaque Christi sac-

cerdotio Melchisedech ed sublimius et excellentius est, quò Christus ipse, Homo-Deus, præstantior est Melchisedech homine, et quò Christi corpus et sanguis sunt nudo pane, et solo vino præstantiora.

Hinc colligat fidelis quantum debeat christianis sacerdotibus reverentiam; quò sublimius sacerdotium, ed major debetur honor sacerdoti: itaque si Melchisedech, Christi figuræ, tantam reverentiam exhibuit Abraham, fidelium patriarcha, quantum majorem quisque fidelis exhibere debet Christi vicariis, idem cum illo sacerdotium gerentibus? At hinc colligat omnis sacerdos christianus quantum debeat esse sanctitatis et puritatis: Christi sacerdotium habet, unus et idem cum illo et in illo Dei summi sacerdos est, sit itaque, sicut et Pontifex noster, sanctus, innocens, et impollutus, etc.; in ipso Christo, non in Christi tantum figurâ, quærat sanctitatis suæ regulam.

3º Concepe Christum summum Dei Pontificem unicum, qui prædecessorem non habuit, qui successorem non habet: prævit Melchisedech, ut figura, non ut in eodem pontificatu prædecessor; subsecuti sunt Petrus, Linus, etc., ut vicarii, non ut successores: Sacerdos est in aeternum; sacerdotium habet sempiternum, intransibile, insuccessivum, incommutabile, v. 24.

CAPUT VIII.

1. Capitulum autem super ea quæ dicuntur: Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in caelis,
2. Sanctorum minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus, et non homo.
3. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur; unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat.
4. Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum essent qui offerrent secundum legem munera,
5. Qui exemplari et umbra deserviant celestium, sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte.
6. Nunc autem melius sortitus est ministerium, quando et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus reprobationibus sanctum est.
7. Nam si illud prius culpâ vacasset, non utique secundum locum inquireretur.
8. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus; et consummabo super domum Israel et super domum Juda, testamentum novum,
9. Non secundum testamentum quod feci patribus eorum, in die quâ apprehendi manum eorum ut educerem illos de terrâ Aegypti; quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus.
10. Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas; et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum;

4º Concepe autem ita sacerdotem, ut et eundem concipias hostiam: *seipsum obtulit*, v. 27; non bruta animalia, non alias à se hostias, sed semetipsum. Et hinc cape, si potes, saltem mirare sacrificiali Christi meritum, undequaque infinitum, et plusquam infinitum. Hujus sacrificii sacerdos est Deus-Homo; victima est Homo-Deus; Deus victima, à Deo sacerdotè ad Dei gloriam immolatus pro peccatis nostris. Ecce sacrificium Deo dignum! ecce sacrificium, non nostra tantum peccata, sed et totius mundi, imò et infinitorum mundorum, si forent, delere sufficiens! Quanta ergo debet esse nostra fiducia in talem et tantum Pontificem, in talem et tantam victimam, in tale et tantum Christi sacrificium? unde et salvere in perpetuum potest accedentes, etc., v. 25.

5º Concepe hunc nostrum summum Pontificem in continuo sui pontificatus ministerio: *Semper vivit ad interpellandum pro nobis*, v. 25; munera et hostias semper offert, cap. 8, v. 5. Hinc discite hunc summum Pontifici nostro frequenter, et, si potest, continuo uniri, et in ipso, cum ipso et per ipsam, Deum glorificare, Deo gratias agere, peccatorum remissionem petere, gratias necessarias postulare.

Praxis explicabitur fusius in fine capitis octavi in corollario.

CHAPITRE VIII.

1. Tout ce que nous venons de dire se réduit à ceci: Que le pontife que nous avons est si grand, qu'il est assis dans le ciel à la droite du trône de la divine majesté.
2. Etant le ministre du sanctuaire, et de ce véritable tabernacle que Dieu a dressé, et non pas un homme.
3. Car tout pontife est établi pour offrir des dons et des victimes: c'est pourquoi il est nécessaire que celui-ci ait aussi quelque chose qu'il puisse offrir.
4. Si donc il n'avait dû être prêtre que sur la terre, il ne l'aurait point été du tout, puisqu'il y en avait déjà d'établis pour offrir des dons selon la loi.
5. Et qui rendent en effet à Dieu le culte qui consiste en des figures et des ombres des choses du ciel, ainsi qu'il fut dit à Moïse, lorsqu'il devait dresser le tabernacle: Ayez soin de faire tout selon le modèle qui vous en a été montré sur la montagne.
6. Mais quant à notre pontife, il a obtenu une sacrificateure d'autant plus excellente; qu'il est le médiateur d'une meilleure alliance, et qui est établie sur de meilleurs serpens.
7. Car s'il n'y avait rien eu de défectueux à la première alliance, il n'y aurait pas en lieu d'y en substituer une seconde.
8. Et cependant Dieu parle ainsi, en blâmant ceux à qui la première avait été donnée: Il viendra un temps, dit le Seigneur, auquel je ferai une nouvelle alliance avec la maison d'Israël et avec la maison de Juda.
9. Non selon l'alliance que j'ai faite avec leurs pères, au jour où je les pris par la main pour les faire sortir de l'Égypte; parce qu'ils ne sont point demeurés dans cette alliance que j'avais faite avec eux; et c'est pourquoi je les ai méprisés, dit le Seigneur.
10. Mais voici l'alliance que je ferai avec la maison d'Israël, après que ce temps-là sera venu, dit le Seigneur: J'imprimerai mes lois dans leur esprit, et je les ferai dans leur cœur; et je serai leur Dieu, et ils seront mon peuple;